

2. 11. 2017

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Nová úprava manželského majetkového práva s mezinárodním prvkem - Nařízení Rady (EU) 2016/1103

V souvislosti se současným trendem sjednocování právních řádů členských států EU, pokud jde o úpravu pravomoci, příslušnosti, určování rozhodného práva, uznávání a výkonu rozhodnutí, přijala Rada EU očekávané NMPM Rady (EU) 2016/1103 provádějící posílenou spolupráci v oblasti příslušnosti, rozhodného práva a uznávání a výkonu rozhodnutí ve věcech majetkových poměrů v manželství (dále jen „NMPM“). Toto NMPM bylo přijato dne 24.6.2016.

NMPM se **použije ode dne 29. ledna 2019**, s výjimkou článků 63 a 64, jež se použijí ode dne 29. dubna 2018, a článků 65, 66 a 67, jež se použijí ode dne 29. července 2016. Pro ty členské státy, které se účastní posílené spolupráce na základě rozhodnutí přijatého v souladu s čl. 331 odst. 1 druhým nebo třetím pododstavcem Smlouvy o fungování EU, se toto nařízení použije ode dne uvedeného v daném rozhodnutí. NMPM je závazné v celém rozsahu a přímo použitelné v zúčastněných členských státech EU.

Toto NMPM se zařadilo mezi další zásadní nařízení sjednocující podmínky soudní příslušnosti, uznávání a výkonu rozhodnutí, jakož i použití hmotného práva toho kterého státu, jako jsou:

Nařízení Brusel I - NMPM Rady (ES) č. 44/2001 ze dne 22. prosince 2000 o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech,

Nařízení Brusel II - NMPM Rady (ES) č. 2201/2003 ze dne 27. listopadu 2003 o příslušnosti a uznávání a výkonu rozhodnutí ve věcech manželských a ve věcech rodičovské zodpovědnosti,

Nařízení Řím I - NMPM Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 593/2008 ze dne 17. června 2008 o právu rozhodném pro smluvní závazkové vztahy,

Nařízení Řím II - NMPM Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 864/2007 ze dne 11. července 2007 o právu rozhodném pro mimosmluvní závazkové vztahy.

Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 650/2012 ze dne 4. července 2012, o příslušnosti, rozhodném právu, uznávání a výkonu rozhodnutí a přijímání a výkonu veřejných listin v dědických věcech a o vytvoření evropského dědického osvědčení

Do doby, než NMPM vstoupí v platnost, se však na úpravu majetkových poměrů manželství s mezinárodním prvkem bude i nadále aplikovat zákon č. [91/2012](#) Sb., o mezinárodním právu soukromém v platném znění (ZMPS), podle jehož § 49 odst. 3 se majetkové poměry manželů řídí právním řádem státu, ve kterém mají oba manželé obvyklý pobyt; jinak právním řádem státu, jehož jsou oba manželé občany; jinak českým právem.

V tomto článku se pokusím stručně nastínit alespoň některé novinky, které nové NMPM pro majetkové právo aplikovatelné na manželství s mezinárodním prvkem přináší.

Velkou novinkou, která v ZMPS chyběla je zavedený tzv. volby rozhodného práva.

Článek 22 NMPM - Volba rozhodného práva, podle kterého:

1. Manželé či budoucí manželé se mohou dohodnout, že si zvolí nebo změní právo rozhodné pro své majetkové poměry v manželství, za předpokladu, že se jedná o některé z následujících práv:

- právo státu, v němž mají manželé nebo budoucí manželé nebo jeden z nich obvyklý pobyt v době uzavření dohody; nebo
- právo státu, jehož je některý z manželů nebo budoucích manželů v době uzavření dohody státním příslušníkem.

ZMPS volbu rozhodného práva umožňoval pouze v rámci smluveného manželského majetkového režimu (předmanželská smlouva, dohoda o zúžení nebo rozšíření nebo jiné úpravě SJM). Podle platného § 49 odst. 4 ZMPS: „Smluvená úprava manželského majetkového práva se řídí právním řádem, který byl v době sjednání úpravy rozhodný pro majetkové poměry manželů. Jinak také pro smluvenou úpravu manželského majetkového práva se manželé mohou dohodnout, že se jejich majetkové poměry budou řídit buď právním řádem státu, jehož je jeden z manželů občanem, nebo v němž má jeden z manželů obvyklý pobyt, nebo právním řádem státu, v němž je nemovitá věc, pokud jde o tuto nemovitou věc, nebo českým právním řádem. O dohodě musí být pořízen notářský zápis nebo obdobná listina, jestliže se dohoda uzavírá v cizině.“

V případě, že se manželé nedohodnou na volbě rozhodného práva, platí pak čl. 26 NMPM:

1. Při neexistenci dohody o volbě práva podle článku 22 je právem rozhodným pro majetkové poměry v manželství právo státu:

- v němž mají manželé **první společný obvyklý pobyt** po uzavření manželství, nebo pokud takový stát není,
- jehož jsou oba manželé v době uzavření manželství státními příslušníky, nebo pokud takový stát není,
- k němuž mají oba manželé v době uzavření manželství s přihlédnutím ke všem okolnostem nejužší vazbu.

2. Pokud mají manželé v době uzavření manželství více než jednu společnou státní příslušnost, použije se pouze odst. 1 písm. a) a c).

3. Výjimečně a na žádost kteréhokoli z manželů může soudní orgán příslušný k rozhodování ve věcech majetkových poměrů v manželství rozhodnout, že se majetkové poměry v manželství řídí právem státu jiného než státu.

Dalším novým principem zavedeným NMPM je tzv. jednota rozhodného práva.

Platí, že právo rozhodné pro majetkové poměry v manželství se vztahuje na veškerý majetek, který náleží do těchto majetkových poměrů, bez ohledu na místo, kde se nachází. Tedy, např., pokud německý soud rozhoduje o vypořádání manželů po rozvodu a aplikuje německé právo, toto právo se použije na veškerý majetek manželů, i když se např. nemovitost nachází v České republice.

V souvislosti s výše uvedeným stojí za to se zmínit o tzv. výlučné pravomoci soudů. Dle ZMPS je např. výlučná pravomoc (ČR) soudu stanovena pro řízení týkající se práv k nemovitým věcem, které jsou na území České republiky (§ 68). ZMPS však výlučnou pravomoc ČR soudů pro řízení o majetkových vztazích manželů (i pokud majetek zahrnuje nemovitosti) neřeší. Vzhledem k tomu, že před úpravou ZMPS má přednost úprava unijní, případně úprava mezinárodních smluv se zeměmi mimo EU, kterými je ČR vázána (§ 2 ZMPS), je potřeba na stanovení pravomoci a příslušnosti soudu pro majetkové vypořádání manželů použít přímo NMPM.

Otázku pravomoci orgánů členských států zabývat se věcmi majetkových poměrů v manželství řeší článek 2 NMPM tak, že: Toto nařízení se nedotýká pravomoci orgánů členských států zabývat se věcmi majetkových poměrů v manželství. Tedy, pokud mají orgány členských států ve svých právních rádech zakotvenou výlučnou pravomoc rozhodovat např. o nemovitých věcech nacházejících se na jejich území, pak se NMPM této pravomoci netýká. Vzhledem k tomu, že ZMPS výlučnou pravomoc ČR soudů pro řízení o majetkových vztazích manželů (i pokud majetek zahrnuje nemovitosti) neřeší, lze usuzovat, že se na určení pravomoci a příslušnosti soudu použije NMPM.

Na rozdíl od NMPM, je výlučná příslušnost soudů stanovena např. v čl. 24 odst. 1 Nařízení Brusel I bis (č. 1215/2012 ze dne 12. prosince 2012 o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech), podle kterého: *„Bez ohledu na bydliště stran mají výlučnou příslušnost tyto soudy členského státu: 1) pro řízení, jejichž předmětem jsou věcná práva k nemovitostem a nájem nemovitostí, soudy členského státu, v němž se nemovitost nachází.“*

NMPM výlučnou pravomoc soudů země, ve které se nemovitost nachází nezavádí. Rozlišuje však 10 možných kritérií, podle kterých lze stanovit příslušnost, z nichž zmíním ty nejdůležitější:

- **příslušnost v případě úmrtí jednoho z manželů**

Vzhledem ke skutečnosti, že manželské majetkové právo jde ruku v ruce s právem dědickým, kdy v případě úmrtí jednoho z manželů je potřeba vypořádat nejen společný majetek, ale také dědictví po zesnulém manželovi, upravuje NMPM speciální příslušnost soudu, u kterého bylo zahájeno řízení ve věci dědění po jednom z manželů. V takovém případě, jsou soudy tohoto státu příslušné rozhodovat ve věcech majetkových poměrů v manželství ve vztahu k této dědické věci.

- **příslušnost v případech rozvodu, rozluky nebo prohlášení manželství za neplatné**

Kromě výjimek uvedených dále v NMPM, primárně platí, že, pokud je u soudu některého členského státu zahájeno řízení za účelem rozhodnutí o žádosti o rozvod, rozluky nebo prohlášení manželství za neplatné podle NMPM (ES) č. 2201/2003, jsou soudy tohoto státu příslušné rozhodovat ve věcech majetkových poměrů v manželství ve vztahu k této žádosti.

- **příslušnost v ostatních případech**

Není-li žádný soud členského státu příslušný podle výše uvedených pravidel, jsou pro řízení ve věcech majetkových poměrů v manželství příslušné soudy členského státu:

- na jehož území mají manželé v době zahájení řízení u soudu obvyklý pobyt, nebo pokud takový členský stát není,
- na jehož území měli manželé poslední obvyklý pobyt, pokud zde v době zahájení řízení u soudu jeden z nich dosud bydlí, nebo pokud takový členský stát není,

- na jehož území má odpůrce v době zahájení řízení u soudu obvyklý pobyt, nebo pokud takový členský stát není,
- jehož jsou oba manželé v době zahájení řízení u soudu státními příslušníky.

Podle výše uvedeného by bylo možné dojít k závěru, že např., bude-li mít pro rozvod manželství pravomoc a příslušnost německý soud, bude příslušný také k rozhodování o majetkovém vypořádání manželů i za situace, kdy součástí majetku bude nemovitost nacházející se v České republice. Tomuto závěru odpovídá i skutečnost, že výlučná pravomoc českých soudů pro práva k nemovitým věcem se týká rozhodování pouze o právech věcných, nikoliv obligačních. Tomu napovídá např. zařazení § 68 ZMPS do hlavy VII - Věcná práva. Vzhledem k tomu, že rozhodování o vypořádání manželského majetkového režimu není rozhodováním o věcných právech, i když jejich následkem může být změna vlastnického práva v nemovitosti, úprava o výlučné pravomoci českých soudů se na vypořádání manželského majetkového společenství neaplikuje.

Tomuto závěru nasvědčuje také článek 10 NMPM - Podpůrná příslušnost, podle kterého: „Není-li žádný soud členského státu příslušný podle článku 4, 5, 6, 7 ani 8, nebo pokud se všechny soudy prohlásily za nepřislušné podle článku 9 a žádný soud není příslušný podle čl. 9 odst. 2, jsou soudy určitého členského státu příslušné, **pokud se na jeho území nachází nemovitý majetek** jednoho či obou manželů; v tom případě je však soud, u něhož bylo řízení zahájeno, příslušný rozhodnout pouze o tomto nemovitém majetku.“ Z výše uvedeného vyplývá, že primárně se soudy vypořádají s otázkou jejich pravomoci a příslušnosti dle výše uvedených článků NMPM, a teprve, pokud se všechny soudy prohlásí za nepřislušné, jsou soudy určitého členského státu příslušné, **pokud se na jeho území nachází nemovitý majetek**. S konečnou jistotou však na tyto otázky dá odpověď rozhodovací praxe soudů.

Mgr. Martina Szwarcová,
advokátka

© EPRAVO.CZ - Sběrka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Postoupení pohledávky na výživné jako novinka právní úpravy účinné od 1. 1. 2026](#)
- [Jak zahájit provoz mezinárodní letecké linky do České republiky \(EU\): právní požadavky pro aerolinky ze třetích zemí](#)
- [Mimořádné vydržení a vývoj judikatury Nejvyššího soudu](#)
- [Preventivně-sankční funkce náhrady nemajetkové újmy za porušení osobnostních práv pohledem Ústavního soudu](#)
- [Odštěpný závod zahraniční společnosti optikou NIS2: Jak správně určit velikost podniku?](#)
- [Zápis ochranné známky bez komplikací. Klíčem k úspěchu je kvalitní předběžná rešerše](#)
- [Zneužití práva na přístup podle GDPR](#)
- [Byznys a paragrafy, díl 31. - létající pořizovatel ve světle nového stavebního zákona](#)
- [Právní povaha sítě elektronických komunikací - režim náhrady škody](#)
- [Náhrada ušlého nájemného při předčasném ukončení nájemní smlouvy na nebytové prostory](#)
- [Jak fungují plánovací smlouvy v reálných situacích \(2. díl\)](#)